

АНОТАЦІЯ

У статті наголошено, що в контексті глобалізації одне з перших місць посідає культурна інтеграція, тому висувуються більш жорсткі вимоги до всіх компетентностей майбутнього педагога, зокрема й комунікативної. Зазначено, що професійно-педагогічна комунікація є засобом здійснення професійної діяльності педагога, майстерність якого має ґрунтуватись, з одного боку, на спеціальних професійних знаннях та різнобічних фахових умінях, а з іншого, – на вмінні здійснювати обмін інформацією з усіма учасниками освітнього процесу, досягаючи взаєморозуміння. Звернено увагу, що в сутності поняття «комунікативна компетентність» переважно трапляються такі компоненти: динамічна комбінація знань про комунікацію; готовність до спілкування; сукупність умінь і навичок, необхідних для ефективного спілкування; комунікативні здібності; здатність здійснювати ефективну комунікацію; сформованість професійно важливих якостей, необхідних для свідомої регуляції комунікативної поведінки, та акцентовано, що комунікативна компетентність – це ядро професіоналізму педагога, а сутність педагогічної діяльності становить взаємодію зі студентами. Виокремлено три компоненти щодо дослідження зазначеної дефініції: мотиваційний (відображає стійкість й усвідомленість знань, мотивацію на досягнення успіху в педагогічній галузі та самовдосконалення комунікативної компетентності), операційний (відображає ступінь сформованості умінь і навичок застосовувати комунікативні знання в процесі освітньої діяльності) та особистісний (відображає ступінь самовдосконалення в комунікативній галузі педагогічної діяльності). Констатовано, що комунікативна компетентність викладача вищої школи – це складник базової характеристики професійної підготовки викладача, що поєднує в собі лінгвістичний, психологічний та педагогічний зміст та дозволяє здійснювати цілеспрямовану освітню діяльність завдяки систематичному діловому спілкуванню, ґрунтуючись на динамічній комбінації комунікативних знань, умінь, навичок і досвіді педагогічної діяльності.

Ключові слова: комунікативна компетентність, майбутні педагоги, майбутні викладачі вищої школи, сутність комунікативної компетентності майбутніх викладачів, компоненти комунікативної компетентності.

УДК 378.147:378.011.3-057.175:316.46-047.22

CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF FORMATION OF FUTURE TEACHERS' LEADERSHIP COMPETENCE**КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ****Олена Коркішко**

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Olena Korkishko

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine

Антон Друга

здобувач 2 курсу третього
(освітньо-наукового) рівня вищої
освіти освітньої програми
«Освітні, педагогічні науки»
E-mail: krendelfox94@gmail.com
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Anton Dryha

getter of the 2st year of the third
(educational and scientific) level of higher
education of the educational program
“Educational and Pedagogical Sciences”
E-mail: krendelfox94@gmail.com
SHEI “Donbas State Pedagogical
University”, Ukraine

ABSTRACT

The article notes that the problem of measuring the leadership competence of future teachers is related to the definition of criteria, indicators and levels of its formation, which consists in comparing this ability with some “constants” taken as a standard of comparison through expert assessments, observations, questionnaires, interviews, mathematical statistics. Based on the theoretical study of the problem of leadership and the research of modern scientists, the criteria for the formation of leadership competence of future teachers are defined: cognitive and need-based (need for leadership, awareness of the importance of the formed leadership competence for the future profession, motivation for high professional achievements, desire to achieve goals, desire to form and improve leadership competence through the acquisition of theoretical general scientific, psychological and pedagogical knowledge necessary for the development of leadership competence). It is emphasized that the defined criteria are characterized by the following indicators: awareness of leadership as a value, desire to successfully realize oneself in the profession and life, quality of knowledge necessary for the formation of leadership competence (completeness, depth, effectiveness); ability to apply leadership skills in practice (communication, organizational, intellectual, creative, professional, etc.), ability to effectively perform the role of a leader in professional activities, ability to teamwork; leadership qualities manifested in the context of professional work, Three levels of assessment of the formation of future teachers' leadership competence according to each criterion are distinguished: high, medium and low.

Key words: leadership competence, criteria, indicators, levels, future teachers, higher education institution.

Актуальність теми. Одним із найважливіших стратегічних завдань підготовки здобувачів вищої освіти є підвищення якості освіти, що забезпечує поступовий розвиток загальних і спеціальних компетентностей та внутрішнього потенціалу особистості, конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг, створення сприятливих умов для професійного зростання та формування лідерської компетентності.

На необхідності формування в здобувачів лідерської компетентності наголошено в «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки» та зазначено, що «заклади освіти повинні диверсифікувати освітні пропозиції та оновлювати зміст освіти з метою задоволення зростаючих потреб у розвитку інноваційного та критичного мислення, підприємницьких та лідерських навичок, розвивати гнучкі освітні траєкторії на основі студентоцентрованого підходу» тобто «забезпечення професійності, авторитетності та доброчесності лідерів

вищої освіти, співпраці з іншими лідерами та їх навчання; розвиток програм управлінської підготовки ... перспективних лідерів закладів вищої освіти (кадровий резерв)» (Стратегія розвитку вищої освіти в Україні, 2022).

Оновлення змісту лідерської компетентності, яка має бути розвинута в педагога нової формації, потребує перегляду та розробки критеріїв сформованості цієї компетентності. З одного боку, майбутній педагог (учитель, викладач) повинен чітко усвідомлювати, що необхідно знати, уміти, якими навичками володіти для успішної педагогічної діяльності та самостійно визначати рівень своїх професійних знань, умінь і навичок, щоб надалі їх коригувати та планувати шляхи самовдосконалення. З іншого боку, наявність чітких критеріїв, показників і рівнів сформованості лідерської компетентності є необхідним інструментом їх формування в процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової розробленості та публікацій із проблеми дослідження показав, що проблема лідерства не є новою в сучасній літературі. Заслужують на увагу, у контексті аналізованої проблеми, дослідження Л.Кожушко, Н.Кононець, А.Коркішко, О.Пахаренко та ін., присвячені формуванню лідерської компетентності в майбутніх педагогів, що готуються для роботи в закладах освіти. Останні десятиліття в науковій літературі помітно зросла кількість наукових праць, предметом яких стало дослідження формування лідерської компетентності майбутніх педагогів в умовах магістратури в процесі професійної підготовки: в освітній діяльності (Н.Беякова, І.Краснощок, А.Куриця, Д.Куриця, О.Маковський, Н.Мараховська, О.Романовський та ін.), у позааудиторній діяльності (Т.Децюк, А.Жукова, М.Лукашевич, Н.Семченко та ін.).

Наразі науковці мають різні погляди щодо визначення критеріїв і показників оцінювання сформованості лідерської компетентності, лідерських якостей. Так, учені досліджують критерії, показники та рівні сформованості лідерських якостей майбутніх фахівців, зокрема майбутніх учителів, менеджерів освіти (В. Жигір, В. Каширін, Р. Костенко, Е. Лук'янчиков, О. Скрипников, О. Яценко та ін.), критерії, показники та рівні сформованості лідерської компетентності майбутніх вихователів (М. Астахова, Г. Зажарська, О. Шевандіна та ін.), майбутніх педагогів (Ю. Бурцева, І. Дорожко, Є. Завалій, О. Малихіна, М. Починкова, Л. Турищева та ін.), майбутніх учителів (А. Жукова, Ю. Шліхтенко та ін.), критеріально-діагностичну базу формування лідерської компетентності майбутніх викладачів закладу вищої освіти (М. Лютий, О. Нестуля, С. Нестуля та ін.).

Проаналізувавши погляди вчених, дослідників, педагогів-практиків, доходимо висновку, що формувати лідерську компетентність необхідно на етапі навчання майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, причому роботу треба розпочинати з першого року навчання.

Зауважимо, що збільшення кількості праць, присвячених дослідженню проблеми лідерства в психолого-педагогічній науці, свідчить про пильну увагу вчених щодо цього питання. Проте вважаємо за доцільне продовжувати аналогічні дослідження.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті полягає у виокремленні та характеристиці критеріїв, показників та рівнів

сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблема виміру лідерської компетентності майбутніх педагогів пов'язана з визначенням критеріїв, показників та рівнів її сформованості, що полягає в порівнянні через експертні оцінки, спостереження, анкетування, бесіди, математичну статистику цієї здатності з деякими «константами», прийнятими за еталон порівняння.

Загальновідомо, що термін «критерій» (у перекладі з грецької *kriterion* – засіб судження, переконання, міра) – це мірило оцінки, судження, необхідна та достатня умова проявлення або існування якогось явища чи процесу (Семенова, 2006: 95).

Разом з ученими О. Нестулею та С. Нестулею, які конкретизували значення терміна «критерій» для лідерської компетентності, ми розглядаємо критерії як «міру оцінювання досліджуваної лідерської компетентності та, насамперед, тих змін, які відбулися у розвитку окремих її складників чи особистості магістранта в цілому в результаті експериментального навчання та виокремлених дидактичних, організаційно-педагогічних умов, за яких визначена гіпотеза відповідає чи не відповідає результатам експерименту» (Нестуля, & Нестуля, 2021: 16).

У дослідженнях сучасних науковців Б. Головешко, О. Нестулі та С. Нестулі, Ю. Шліхтенко, Я. Яхніна та ін. виділено різні критерії сформованості лідерської компетентності: мотиваційно-ціннісний, інтегративно-діяльнісний, спрямовально-діяльнісний та емоційно-рефлексивний (Головешко, 2017); когнітивно-пізнавальний, інтегративно-діяльнісний та особистісно-професійний (Нестуля, & Нестуля, 2021); ставлення до роботи вчителя як управлінця власної та учнівської діяльності; сформованість лідерських якостей, характерних для особистості управлінця; наявність стійких професійних мотивів (Шліхтенко, 2022); прагнення вести за собою; мотивація першості; впливовість; занурення й закоханість у власну справу; компетентність і креативність; психологічна надійність; адекватна самооцінка й саморегуляція; самовдосконалення (Яхнін, 2010).

На основі теоретичного дослідження проблеми лідерства та розвідок сучасних науковців, визначено критерії сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів: когнітивно-потребовий (потреба в лідерстві, усвідомлення значущості сформованої лідерської компетентності для майбутньої професії, умотивованість щодо високих професійних досягнень, бажання досягати поставлених цілей, прагнення формувати та вдосконалювати лідерську компетентність через набуття теоретичних загальнонаукових, психолого-педагогічних знань, необхідних для розвитку лідерського потенціалу), професійно-діяльнісний (сформованість організаційних і комунікативних умінь та навичок, необхідних для здійснення ефективної лідерської діяльності, що забезпечують здатність здобувачів працювати в команді, застосовувати отримані знання в процесі професійно-педагогічної практики), та особистісно-рефлексивний (розвиток лідерських рис та якостей, необхідних для успішної реалізації освітньої діяльності, усвідомлення механізмів власної лідерської діяльності та оцінка власного лідерського потенціалу).

Кожен із цих критеріїв вимагає встановлення відповідних показників, унаслідок кількісного та якісного аналізу яких можна констатувати певний

рівень сформованості лідерської компетентності. Критерії тісно взаємопов'язані з показниками, але за сутністю ширші, ніж показники. Показник – це свідчення, доказ, ознака чого-небудь; наочні дані про результати якоїсь роботи, якогось процесу; дані про досягнення в чому-небудь (Білодід, 1976: 10]. Загальновідомо, що від вдалого вибору показника (що перевіряється за допомогою методик, анкетування тощо) залежить повнота та об'єктивність обраного критерію.

Спираючись на результати наукових досліджень Д. Волківської, О. Нестулі та С. Нестулі, Л. Прокоф'євої, О. Чимбер, Ю. Шліхтенко та ін., визначаємо показники сформованості виділених критеріїв щодо лідерської компетентності майбутніх педагогів.

Нам імпонують запропоновані В. Жигір показники лідерської компетентності менеджерів освіти: знання в галузі лідерства, що містять не лише емпіричні знання, отримані під час управлінської діяльності, а й теоретичні (теорії лідерства, технології лідерського впливу, теорії лідерських стилів тощо), що є інструментами аналізу власної лідерської поведінки; уміння в галузі лідерства, що містять уміння самоорганізації та самоуправління, командної роботи, ефективної комунікації, делегування, розв'язання конфліктів, мотивування, генерування нових ідей, тощо; здатності в галузі лідерства, а саме: здатності до постійного руху вперед, прийняття складних рішень, досягнення цілей, ефективної взаємодії, формування команди; якості особистості, до яких було віднесено психологічну надійність, емоційний інтелект, адекватну самооцінку, високу мотивацію досягнення, відповідальність тощо (Жигір, 2015: 36).

Отже, відповідно до кожного критерію було визначено показники вимірювання лідерської компетентності та відібрано діагностичний інструментарій для встановлення рівня сформованості досліджуваного явища.

Когнітивно-потребовий (знання) критерій характеризується такими показниками: усвідомлення лідерства як цінності, бажання успішно реалізувати себе в професії та житті, якість знань, необхідних для сформованості лідерської компетентності (повнота, глибина, дієвість).

Показниками сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки за професійно-діяльним (уміння, здатності) критерієм визначено такі: здатність застосовувати на практиці лідерські уміння (комунікативні, організаторські, інтелектуальні, творчі, професійні тощо), здатності до ефективного виконання ролі лідера в професійній діяльності, уміння командної взаємодії.

До показників особистісно-рефлексивного (якості) критерію віднесено: лідерські якості, що виявляються як у контексті фахової роботи, так і поза її межами, здатність до самоаналізу лідерської діяльності, узгодження внутрішньої оцінки себе із зовнішніми вчинками.

Наголосимо, що проблема виміру лідерської компетентності майбутніх педагогів за означеними критеріями пов'язана з необхідністю визначення рівнів (це ступінь досягнення в чому-небудь (Бусел, 2005: 1223)) її сформованості. Ми розуміємо рівень сформованості лідерської компетентності як ступінь постійності та тривалості вияву показників лідерської компетентності у свідомості й поведінці майбутніх педагогів в умовах магістратури.

Зважаючи на традиційний опис критеріальної бази, визначаємо три рівні оцінювання сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів за

кожним критерієм: високий, середній і низький (таблиця 1).

Критерії, показники та засоби діагностики сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів подано в таблиці 2.

Таблиця 1

Критеріально-рівнева шкала оцінки сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів

Критерії Рівні	когнітивно-потребовий	професійно-діяльнісний	особистісно-рефлексивний
1	2	3	4
Високий	здобувач володіє системними, глибокими, повними, усвідомленими знаннями про лідерство, прагне до їх постійного оновлення; усвідомлює лідерство як цінності; чітко визначає мотиви досягнення успіху в професійній діяльності	здобувач володіє вміннями виявляти лідерський потенціал, має стійку лідерську поведінку, орієнтацію на групу; активно прагне комунікативної та організаторської діяльності; здатний генерувати оригінальні ідеї, розробляти нестандартні підходи щодо розв'язання управлінських завдань; активно використовує інструменти ефективних комунікацій, методи розв'язання конфліктів; розуміє значущість лідерської компетентності як невід'ємного складника професіоналізму	здобувач розуміє значущість наявності лідерських якостей (особистісних і професійних) для майбутньої професії; готовий виконувати роль лідера; виявляє високий рівень комунікативних та організаторських якостей; має чітко виражену критичність мислення та поведінки, стійку адекватність самооцінки, високий рівень вияву рефлексивності
Середній	у здобувача задовільний рівень сформованості знань про лідерство (розуміє базові поняття, може їх сформулювати та прокоментувати); пізнавальна активність виявляється найчастіше під впливом зовнішніх обставин; зацікавленість лідерством, але є небажання визнавати його цінністю; наявні як мотиви досягнення успіху, так і мотиви уникнення невдач в освітній практиці	у здобувача нестабільність виявів лідерської поведінки; недостатньо відпрацьовані навички командної взаємодії; задовільне володіння практичними способами дій лідерського спрямування (комунікативна та організаторська діяльність); періодична здатність генерувати нові ідеї; недостатньо розвинені комунікативні вміння, виникають труднощі з розв'язанням конфліктів; не досить розуміє значення лідерській компетентності як невід'ємного складника професіоналізму	у здобувача лідерські якості виявляються ситуативно, не завжди є розуміння та значущість наявності лідерських якостей (особистісних і професійних) для майбутньої професії; наявне прагнення слідувати за лідером, але готовність приймати на себе роль лідера ситуативна; ступінь критичності мислення та поведінки залежить від сили мотиву діяльності; ситуативна адекватність самооцінки, достатній рівень вияву рефлексивності
Низький	у здобувача поверхові, нестабільні знання з основних питань щодо лідерства (переважно на основі власних думок та життєвого досвіду), відсутня пізнавальна активність; відсутнє усвідомлення лідерства як цінності; переважають мотиви уникнення невдач	у здобувача виявляється незадовільне володіння практичними способами дій (демонструє відсутність умінь чи слабку розвиненість); незначні вияви лідерської поведінки, низькі навички командної взаємодії, орієнтація на себе; не виражений творчий потенціал; не надає значення лідерській компетентності як невід'ємного складника професіоналізму	у здобувача не сформовані лідерські якості, не виявляється розуміння значущості наявності лідерських якостей (особистісних і професійних) для майбутньої професії; відсутність готовності приймати роль лідера, брати відповідальність; порушення критичного мислення (розгубленість у

			ситуаціях форс-мажору, перекладання відповідальності на інших тощо); неадекватність самооцінки, слабкий рівень вияву рефлексивності
--	--	--	---

Таблиця 2

**Критерії, показники та засоби
діагностики сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів**

Критерії	Показники	Засоби діагностики
когнітивно-потребовий	– усвідомлення лідерства як цінності; – бажання успішно реалізувати себе в професії та житті; – якість знань, необхідних для сформованості лідерської компетентності (повнота, глибина, дієвість).	Анкетування Діагностика розуміння лідерства як цінності (за Р.Грінліфом)
професійно-діяльнісний	– здатність застосовувати на практиці лідерські уміння (комунікативні, організаторські, інтелектуальні, творчі, професійні тощо); – здатність до ефективного виконання ролі лідера в професійній діяльності; – уміння командної взаємодії.	Тест «Я – Лідер» (А.Н.Лутошкин) Методика «Діагностика лідерських здібностей» (Є.Жаріков, Є.Крушельницький)
особистісно-рефлексивний	– лідерські якості, що виявляються як у контексті фахової роботи, так і поза її межами; – здатність до самоаналізу лідерської діяльності; – узгодження внутрішньої оцінки себе із зовнішніми вчинками.	Методика «Я-Лідер» (за М.І.Рожковим) (модифікація Є.І.Коваленко, Н.М.Лукаш) Самооцінка лідерства (М.Фетіскін, В.Козлов, Г.Мануйлов)

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, ми визначили критерії (когнітивно-потребовий, професійно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний), показники та рівні (високий, середній та низький) сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів. Розроблена критеріально-діагностична база становить результативний компонент формування лідерської компетентності майбутніх педагогів і дає змогу обґрунтовано дослідити її ефективність.

Зазначимо, що система вищої освіти повинна мати відповідні умови для задоволення освітніх, духовних потреб, професійної підготовки, розвитку вмінь, навичок, здібностей, самореалізації особистості здобувача, а й для формування в них лідерської компетентності.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Білодід, І.К. (ред.) (1976). Словник української мови: в 11 томах. Том 7. Київ: Наукова думка.

Бусел, В.Т. (укл.) (2005). Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун».

Головешко, Б.Р. (2017). Педагогічні умови формування лідерських якостей у майбутніх фахівців з адміністративного менеджменту у вищому навчальному

закладі: дис... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Харків.

Жигір, В.І. (2015). Сутність та зміст лідерської компетентності майбутнього менеджера освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки.* (130). 34–37.

Нестуля, О., & Нестуля, С. (2021). Критеріально-діагностична база формування лідерської компетентності майбутніх викладачів закладу вищої освіти. *Вища школа.* (10). 15–29.

Семенова, А.В. (ред.) (2006). Словник-довідник з професійної педагогіки. Одеса: Пальміра.

Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки від 23 лютого 2022 р. № 286-р. Кабінету Міністрів України, 2022 р., № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-r#Text>

Шліхтенко, Ю.В. (2022). Педагогічні аспекти формування лідерської компетентності майбутніх вчителів іноземних мов. *Молодий вчений.* (4.1 (104.1)). 72–75.

Яхнін, Я.К. (2010). Сучасні підходи до виховання лідера. Київ: Наукова думка.

REFERENCES

Bilodid, I.K. (red.) (1976). *Slovnnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh.* Tom 7. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

Busel, V.T. (ukl.) (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnnyk suchasnoi ukrainskoi movy.* Kyiv, Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian].

Holoveshko, B.R. (2017). *Pedahohichni umovy formuvannia liderskykh yakosti u maibutnikh fakhivtsiv z administratyvnoho menedzhmentu u vyshchomu navchalnomu zakladi: dys... kandydata ped. nauk: 13.00.04 / Natsionalnyi tekhnichnyi universytet «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut».* Kharkiv [in Ukrainian].

Zhyhir, V.I. (2015). *Sutnist ta zmist liderskoi kompetentnosti maibutnoho menedzhera osvity. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii : Pedahohichni nauky.* (130). 34–37 [in Ukrainian].

Nestulia, O., & Nestulia, S. (2021). *Kryterialno-diahnostychna baza formuvannia liderskoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv zakladu vyshchoi osvity. Vyshcha shkola.* (10). 15–29 [in Ukrainian].

Semenova, A.V. (red.) (2006). *Slovnnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky.* Odesa: Palmira [in Ukrainian].

Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky vid 23 liutoho 2022 r. № 286-r. Kabinetu Ministriv Ukrainy, 2022 r., № 286-r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-r#Text [in Ukrainian].

Shlikhtenko, Yu.V. (2022). *Pedahohichni aspekty formuvannia liderskoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv inozemnykh mov. Molodyi vchenyi.* (4.1 (104.1)). 72–75 [in Ukrainian].

Yakhnin, Ya.K. (2010). *Suchasni pidkhody do vykhovannia lidera.* Kyiv: Nauk. Dumka [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ.

У статті зазначено, що проблема виміру лідерської компетентності майбутніх педагогів пов'язана з визначенням критеріїв, показників та рівнів її сформованості, що полягає в порівнянні через експертні оцінки,

спостереження, анкетування, бесіди, математичну статистику цієї здатності з деякими «константами», прийнятими за еталон порівняння. На основі теоретичного дослідження проблеми лідерства та розвідок сучасних науковців визначено критерії сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів: когнітивно-потребовий (потреба в лідерстві, усвідомлення значущості сформованої лідерської компетентності для майбутньої професії, умотивованість щодо високих професійних досягнень, бажання досягати поставлених цілей, прагнення формувати та вдосконалювати лідерську компетентність через набуття теоретичних загальнонаукових, психолого-педагогічних знань, необхідних для розвитку лідерського потенціалу), професійно-діяльнісний (сформованість організаційних і комунікативних умінь та навичок, необхідних для здійснення ефективної лідерської діяльності, що забезпечують здатність здобувачів працювати в команді, застосовувати отримані знання в процесі професійно-педагогічної практики), та особистісно-рефлексивний (розвиток лідерських рис та якостей, необхідних для успішної реалізації освітньої діяльності, усвідомлення механізмів власної лідерської діяльності та оцінка власного лідерського потенціалу). Наголошено, що визначені критерії характеризуються такими показниками: усвідомлення лідерства як цінності, бажання успішно реалізувати себе в професії та житті, якість знань, необхідних для сформованості лідерської компетентності (повнота, глибина, дієвість); здатність застосовувати на практиці лідерські уміння (комунікативні, організаторські, інтелектуальні, творчі, професійні тощо), здатність до ефективного виконання ролі лідера в професійній діяльності, уміння командної взаємодії; лідерські якості, що виявляються як у контексті фахової роботи, так і поза її межами, здатність до самоаналізу лідерської діяльності, узгодження внутрішньої оцінки себе із зовнішніми вчинками. Виділено три рівні оцінювання сформованості лідерської компетентності майбутніх педагогів за кожним критерієм: високий, середній і низький.

Ключові слова: лідерська компетентність, критерії, показники, рівні, майбутні педагоги, заклад вищої освіти.

УДК 378.147:33-051

EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF THE PROCESS OF FORMING SOFT SKILLS OF FUTURE ECONOMISTS IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ганна Попова

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: annapopova7146@gmail.com
ORCID 0000-0002-8286-9134
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Hanna Popova

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: annapopova7146@gmail.com
ORCID 0000-0002-8286-9134
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine